

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

21. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΚΟΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- Ποια είναι η διαφορά μεταξύ μικροοικονομικής και μακροοικονομικής;
- Το σφάλμα της σύνθεσης-το παράξενο της φειδούς
- Σχολές σκέψης της Μακροοικονομικής
- Βασικά μεγέθη οικονομικής ανάλυσης
- Γιατί χρειάζεται η οικονομική πολιτική
- Ο σκοπός και τα μέσα της οικονομικής πολιτικής
- Η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική
- Τι είναι οι οικονομικοί κύκλοι και γιατί οι διαμορφωτές πολιτικής προσπαθούν να περιορίσουν την έντασή τους;
- Πως προσδιορίζει η μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση το επίπεδο διαβίωσης μιας χώρας;
- Τι είναι ο πληθωρισμός και ο αποπληθωρισμός και γιατί είναι προτιμότερη η σταθερότητα των τιμών;
- Γιατί η διεθνής μακροοικονομική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και πως αλληλεπιδρούν οι οικονομίες μέσα από εμπορικά ελλείμματα και εμπορικά πλεονάσματα;

Τραβώντας την γραμμή μεταξύ μακροοικονομικής και μικροοικονομικής

- Η μικροοικονομική ασχολείται με τις αποφάσεις κατανάλωσης και παραγωγής των μεμονωμένων καταναλωτών και παραγωγών και την κατανομή των σπάνιων πόρων μεταξύ των τομέων της οικονομίας.
- Η μακροοικονομική εστιάζει στην συμπεριφορά της οικονομίας σαν σύνολο. Οι μακροοικονομολόγοι εξετάζουν το γενικό επίπεδο τιμών, το ποσοστό ανεργίας και άλλα θέματα τα οποία αποκαλούμε συνολικά οικονομικά μεγέθη.
- Στις μέρες μας, η προσπάθεια να κατανοήσουμε τις οικονομικές κρίσεις και να βρούμε τρόπους να τις αποτρέψουμε, αποτελεί τον πυρήνα της μακροοικονομικής.
- Με την πάροδο του χρόνου το πεδίο της μακροοικονομικής έχει διευρυνθεί σημαντικά, περιλαμβάνοντας και έναν αριθμό άλλων ζητημάτων, όπως η μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση, ο πληθωρισμός και η διεθνής μακροοικονομική.

Μακροοικονομικά Ερωτήματα

- Πόσοι άνθρωποι απασχολούνται στην οικονομία συνολικά αυτό τον χρόνο;
- Τι προσδιορίζει τα συνολικά επίπεδα μισθών που καταβλήθηκαν στους εργαζομένους σε ένα συγκεκριμένο έτος;
- Τι προσδιορίζει το συνολικό επίπεδο τιμών στο σύνολο της οικονομίας;
- Ποιες κυβερνητικές πολιτικές θα πρέπει να υιοθετηθούν προκειμένου να ενισχύσουν την απασχόληση και την μεγέθυνση της οικονομίας συνολικά;

Μακροοικονομική: Το Σύνολο (το «όλον») είναι Μεγαλύτερο από το Άθροισμα των Επί Μέρους Τμημάτων του.

- Η συνδυασμένη επίδραση των ατομικών αποφάσεων, μπορεί να έχει αποτελέσματα που είναι πού διαφορετικά από αυτά που θα περίμενε κάθε μεμονωμένο άτομο, αποτελέσματα που ορισμένες φορές είναι στρεβλά.
- Η συμπεριφορά της μακροοικονομίας εκδηλώνεται σε μεγαλύτερο εύρος, από το άθροισμα των ατομικών ενεργειών και των εκβάσεων της αγοράς.
- Π.χ Το παράδοξο της φειδούς: Όταν οι οικογένειες και οι επιχειρήσεις ανησυχούν για την πιθανότητα επερχομένων οικονομικών δυσχερειών, προετοιμάζονται περικόπτοντας τις δαπάνες τους. **Η μείωση αυτή στην δαπάνη, πιέζει πτωτικά την οικονομία** καθώς οι καταναλωτές ξοδεύουν λιγότερα και οι επιχειρήσεις αντιδρούν απολύοντας εργαζομένους. Σαν αποτέλεσμα, οικογένειες και επιχειρήσεις μπορεί εντέλει να καταλήξουν σε χειρότερη θέση απ' ότι εάν δεν είχαν προσπαθήσει να λειτουργήσουν υπεύθυνα, περικόπτοντας τις δαπάνες τους.
- Αντιθέτως, μια φαινομενικά σπάταλη συμπεριφορά, μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερες μέρες για όλους. Π.χ όταν οι οικογένειες και οι επιχειρήσεις αισθάνονται αισιόδοξες για το μέλλον, δαπανούν σήμερα περισσότερο. Αυτό ενεργοποιεί την οικονομία οδηγώντας τις επιχειρήσεις να προσλάβουν περισσότερους εργαζομένους, κάτι που προκαλεί περαιτέρω επέκταση της οικονομίας.

Μακροοικονομική: Θεωρία και Πολιτική

- Πριν από την Μεγάλη Ύφεση του 1930 στις ΗΠΑ, οι οικονομολόγοι είχαν την τάση να αντιλαμβάνονται την οικονομία σαν αυτορυθμιζόμενη.
- Σε μια αυτορυθμιζόμενη οικονομία, προβλήματα όπως η ανεργία επιλύονται δίχως κρατική παρέμβαση, μέσα από την λειτουργία του άορατου χεριού και ότι οι κρατικές προσπάθειες να βελτιώσουν την απόδοση της οικονομίας θα ήταν στην καλύτερη περίπτωση αναποτελεσματικές-και θα έκαναν πιθανότατα τα πράγματα χειρότερα.
- Το 1936 ο Βρετανός οικονομολόγος John Maynard Keynes, δημοσίευσε την Γενική Θεωρία της Απασχόλησης του Τόκου και του Χρήματος, ένα βιβλίο που οδήγησε στο σχηματισμό της μακροοικονομικής.

Η Μεγάλη Ύφεση

- Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας από το 1929 έως το 1933, ήταν η πιο σοβαρή και ο συνεχής αποπληθωρισμός (η διαρκής μείωση του γενικού επιπέδου τιμών) εξαιρετικά ασυνήθιστος.
- **Ανθρώπινες συνέπειες:** Η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκε εντυπωσιακά κατά 30%, οι επενδύσεις των επιχειρήσεων εξαντλήθηκαν σχεδόν πλήρως και η ανεργία αυξήθηκε δυσοίωνα από 3% το 1929 σε 25% το 1933-ένα στα τέσσερα άτομα ήταν δίχως εργασία.
- Η Μεγάλη Ύφεση ήταν ένα παγκόσμιο γεγονός. Καμία χώρα δεν γλύτωσε από τις καταστροφές της. Κυριολεκτικά άλλαξε την ιστορία πολλών κρατών. Στην Γερμανία διευκόλυνε την άνοδο του Ναζισμού. Στις ΗΠΑ έδωσε την δυνατότητα στον Franklin Roosevelt να σχεδιάσει μια από τις πιο δραματικές αναδιαρθρώσεις στην ιστορία της χώρας και να προωθήσει μια σειρά από πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

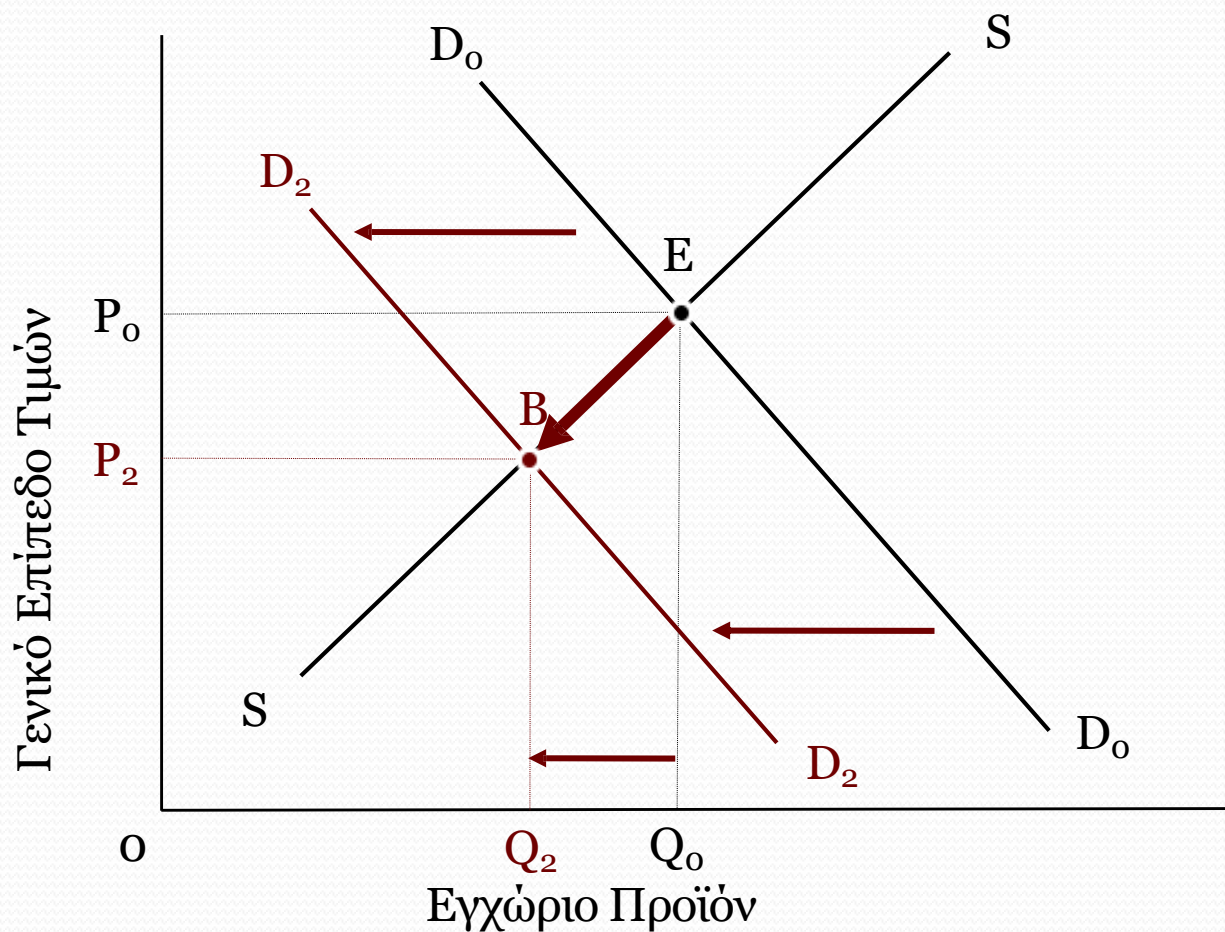
Μια Επανάσταση στην Οικονομική Σκέψη

- Η παγκόσμια οικονομική ύφεση προκάλεσε μια πολύ αναγκαία επανάσταση στην οικονομική σκέψη. Μέχρι την δεκαετία του '30 η επικρατούσα οικονομική θεωρία υποστήριζε ότι μια καπιταλιστική οικονομία περιστασιακά συμπεριφερόταν λάθος, αλλά είχε μια φυσική τάση να θεραπεύει τις υφέσεις ή τον πληθωρισμό από μόνη της.
- Η επιμονή όμως της Μεγάλης Ύφεσης, κλόνισε την πίστη σχεδόν όλων στην ικανότητα της οικονομίας να διορθώσει τον εαυτό της
- Στην Αγγλία, αυτή η τάση της αμφισβήτησης, οδήγησε τον John Maynard Keynes ,να γράψει την Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος το 1936.
- Ο Keynes απέρριψε την ιδέα ότι η οικονομία είχε φυσική ροπή στην ομαλή ανάπτυξη και τα υψηλά επίπεδα απασχόλησης, υποστηρίζοντας αντίθετα ότι αν η απαισιοδοξία οδηγούσε τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές να περιορίσουν την κατανάλωσή τους, η οικονομία μπορεί να καταδικαζόταν σε πολλά έτη στασιμότητας.

Σχολές σκέψης στη μακροοικονομική

- Στη μακροοικονομική θεωρία έχουμε δύο μεγάλες σχολές σκέψης: την κλασική και την κεϋνσιανή. Τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε σχολής είναι τα εξής:
- (α) **Κλασική σχολή.** Η θεμελιώδης αποδοχή ή το βασικό χαρακτηριστικό της κλασικής σχολής, του κλασικού μακροοικονομικού υποδείγματος, όπως αποκαλείται συνήθως, είναι ότι **οι τιμές και οι μισθοί μεταβάλλονται ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά.** Αυτό σημαίνει ότι μπορούν εύκολα και γρήγορα να αυξηθούν ή να μειωθούν. Η ευελιξία και η ευκαμψία τιμών και μισθών έχει ως αποτέλεσμα την αυτόματη προσαρμογή της οικονομίας. Συνεπώς, δεν χρειάζονται κρατικές παρεμβάσεις στη λειτουργία της οικονομίας, οι οποίες, όταν γίνονται, χειροτερεύουν, αντί να βελτιώνουν, την κατάσταση. Οι οικονομολόγοι της κλασικής σχολής υποστηρίζουν ότι, μακροχρονίως, η οικονομία βρίσκει τη θέση ισορροπίας με πλήρη απασχόληση χωρίς να υπάρχει ανάγκη παρεμβάσεων.
- (β) **Κεϋνσιανή σχολή.** Θεμελιώδης υπόθεση της κεϋνσιανής σχολής, του κεϋνσιανού υποδείγματος, είναι ότι οι τιμές και κυρίως οι μισθοί παρουσιάζουν ακαμψία λόγω των θεσμών που υπάρχουν στην οικονομία, όπως π.χ. οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Η ακαμψία τιμών και μισθών δεν επιτρέπει την εύκολη και γρήγορη προσαρμογή της οικονομίας, π.χ. την απορρόφηση της ανεργίας. Συνεπώς, οι οικονομολόγοι αυτών των πεποιθήσεων υποστηρίζουν ότι είναι αναγκαία η παρέμβαση του κράτους με κατάλληλα δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα.

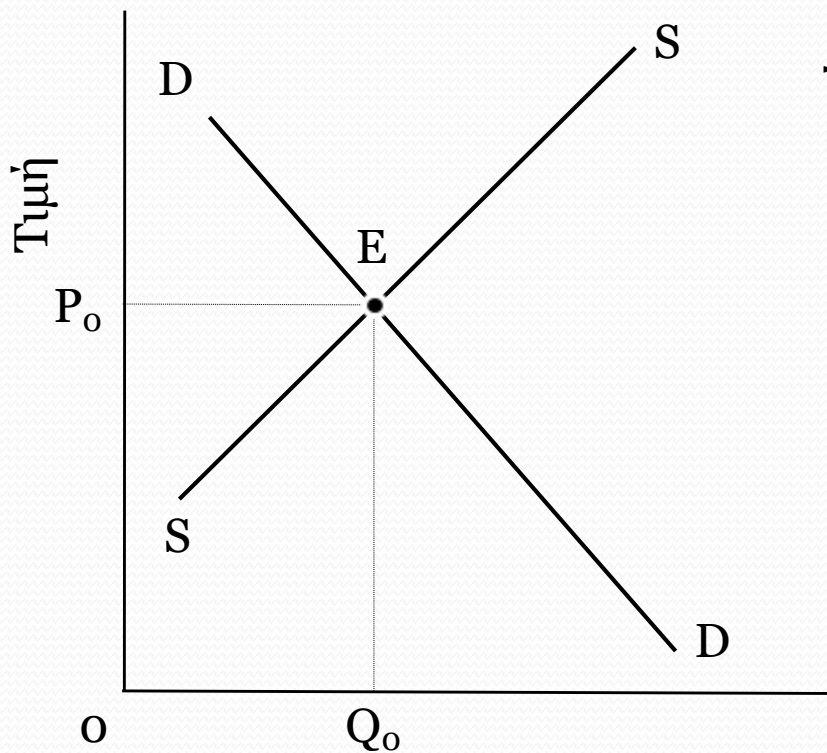
Μια οικονομία η οποία πέφτει σε ύφεση

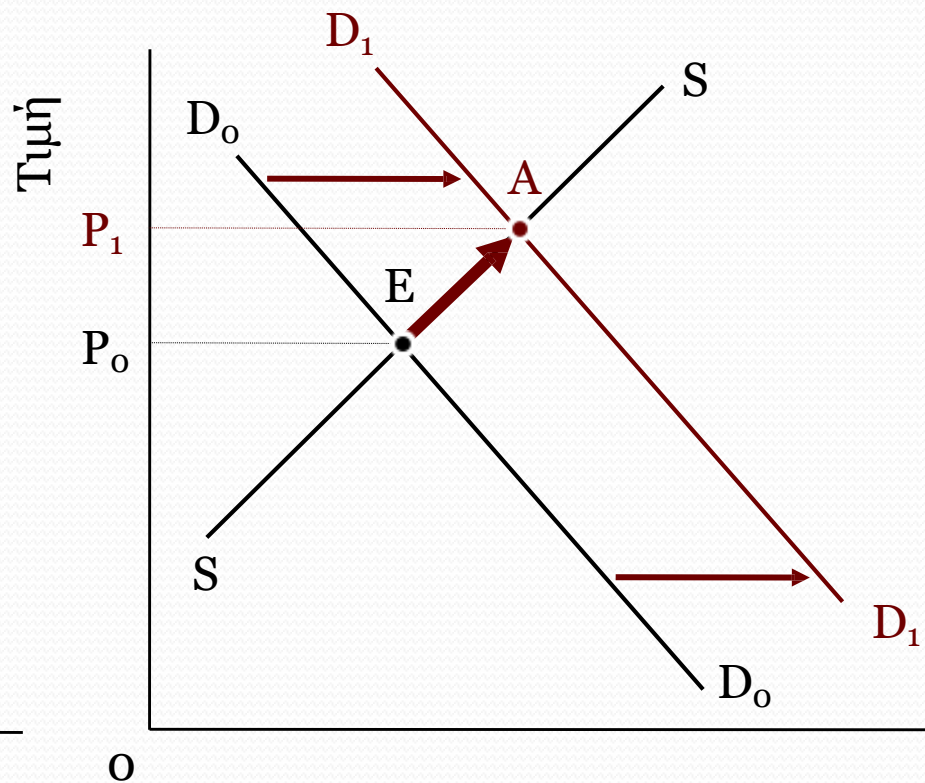
Σε όρους του απλού μοντέλου συνολικής ζήτησης-συνολικής προσφοράς, ο Keynes υποδήλωνε ότι υπήρχαν φορές όπου η καμπύλη συνολικής ζήτησης μετατοπιζόταν προς τα μέσα. Η συνέπεια θα ήταν η μείωση της παραγωγής και ο αποπληθωρισμός.

- Σύμφωνα με την Κεϋνσιανή οικονομική, οι οικονομικές κρίσεις προκαλούνται από ανεπαρκή δαπάνη και μπορούν να μετριαστούν με την παρέμβαση του κράτους.
- Η νομισματική πολιτική χρησιμοποιεί τις μεταβολές στην ποσότητα του χρήματος για να μεταβάλει τα επιτόκια και να επηρεάσει τη συνολική δαπάνη. Εν ολίγοις η νομισματική πολιτική αναφέρεται σε δράσεις που αναλαμβάνει η Κεντρική Τράπεζα για να επηρεάσει τη συνολική ζήτηση μέσω της μεταβολής των επιτοκίων.
- Η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης είναι ο σχεδιασμός της για τις δαπάνες και την φορολογία. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ωθήσει την συνολική ζήτηση προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Αιφνίδια ξεσπάσματα κατανάλωσης

Ποσότητα (α)

Ποσότητα (β)

Τα αιφνίδια ξεσπάσματα κατανάλωσης συνήθως οδηγούν σε πληθωρισμό. Αυτό μπορεί να αποτραπεί με ελέγχους από το κράτος όπως π.χ η επιβολή κατώτατων τιμών

Γιατί χρειάζεται η οικονομική πολιτική;

- Η οικονομική πολιτική είναι αναγκαία και χρήσιμη. Χωρίς μέτρα οικονομικής πολιτικής η οικονομική κατάσταση των χωρών θα ήταν χειρότερη ή λιγότερο καλή.
- Οι ατέλειες της αγοράς (μονοπωλιακές καταστάσεις, έλλειψη πληροφοριών), οι θεσμικοί παράγοντες (ακαμψία μισθών και τιμών), τα οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα (εργατικά σωματεία), καθώς και η αβεβαιότητα και οι απαισιόδοξες προσδοκίες για το μέλλον της οικονομίας, είναι παράγοντες που μπορεί να αποτρέπουν τη σύμπτωση πλήρους απασχόλησης και ισορροπίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η άσκηση της κατάλληλης πολιτικής μπορεί να έχει επιθυμητά αποτελέσματα.
- Υπάρχουν εξωγενείς παράγοντες που διαταράσσουν το οικονομικό σύστημα, όπως π.χ. σημαντικά γεγονότα σε άλλες χώρες, που προκαλούν μείωση των εξαγωγών και μείωση της συνολικής ζήτησης. Οι αυτόματοι μηχανισμοί, όπως π.χ. οι μεταβολές που θα επέλθουν στην τιμή του συναλλάγματος, μπορεί να επαναφέρουν την οικονομία στην προηγούμενη επιθυμητή κατάσταση, αλλά αυτό μπορεί να απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα. Η οικονομική πολιτική μπορεί να επιφέρει πολύ πιο σύντομα τις απαιτούμενες αλλαγές και να αποκαταστήσει την πλήρη απασχόληση.

Βασικά μεγέθη μακροοικονομικής ανάλυσης

- **Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ):** Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν είναι το σύνολο των αγαθών, υλικών και υπηρεσιών, που παράγονται σε μια χώρα, σε μια ορισμένη χρονική περίοδο, συνήθως σε ένα έτος. Πολλά από αυτά τα προϊόντα δεν είναι εύκολο να μετρηθούν διότι δεν εμφανίζονται στην αγορά. Π.χ τα αγροτικά προϊόντα που παράγει ένας αγρότης και καταναλώνονται από την οικογένειά του δεν περνούν από την αγορά. Επίσης, τα προϊόντα των παρανόμων δοσοληψιών δεν εμφανίζονται στην αγορά. Για τους λόγους αυτούς, το μετρούμενο ΑΕΠ είναι μικρότερο από το πραγματικό. Η μέτρηση του ΑΕΠ δεν γίνεται σε φυσικές μονάδες, π.χ. τόσοι τόνοι ελαιόλαδο ή τόσα μέτρα ύφασμα, αλλά σε τιμές της αγοράς.
- **Η απασχόληση του εργατικού δυναμικού και η ανεργία:** Το εργατικό δυναμικό της οικονομίας αποτελείται από το σύνολο των ατόμων πάνω από μια ορισμένη ηλικία, συνήθως άνω των 15 ετών, τα οποία είναι ικανά προς εργασία και θέλουν να εργασθούν. Όσοι δεν μπορούν να εργασθούν είτε επειδή είναι ασθενείς, είτε είναι στρατιώτες ή είναι φυλακισμένοι ή για κάποιο άλλο λόγο, δεν περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό.

- **Ο πληθωρισμός και το γενικό επίπεδο των τιμών:** Το γενικό επίπεδο των τιμών αναφέρεται στο ύψος των τιμών μιας κατηγορίας προϊόντων και όχι στην τιμή ενός προϊόντος. Μια ομάδα προϊόντων, είναι εκείνα που καταναλώνει η μέση οικογένεια, τα προϊόντα δηλαδή που μπαίνουν στο λεγόμενο «καλάθι της νοικοκυράς». Στην περίπτωση αυτή το γενικό επίπεδο των τιμών είναι το κόστος αγοράς του καλαθιού σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Όμως, οι τιμές μεταβάλλονται και συνήθως αυξάνουν. Το φαινόμενο της διαχρονικής αύξησης των τιμών ονομάζουμε πληθωρισμό. Συγκεκριμένα ο πληθωρισμός ορίζεται ως η ποσοστιαία μεταβολή των τιμών. Εάν το επίπεδο των τιμών μειώνεται και ο πληθωρισμός είναι αρνητικός, τότε χρησιμοποιούμε τον όρο αντιπληθωρισμός.

- **Η ποσότητα του χρήματος και το επιτόκιο:** Η ποσότητα του χρήματος είναι το χρήμα που βρίσκεται στη διάθεση των οικονομούντων ατόμων, δηλαδή στη διάθεση των καταναλωτών, των εμπόρων, των επιχειρηματιών, και γενικά στη διάθεση των ατόμων που συναλλάσσονται στην αγορά. Η ποσότητα του χρήματος είναι το χρήμα που βρίσκεται εκτός της Κεντρικής Τράπεζας, δηλαδή της τράπεζας που εκδίδει το χρήμα.

- **Οι κρατικές δαπάνες και οι φόροι:** Στη σύγχρονη οικονομία σημαντικός παράγοντας της οικονομικής ζωής είναι το κράτος. Το κράτος επηρεάζει την οικονομία της χώρας με πολλούς τρόπους, όπως π.χ. με την προστασία της ατομικής ιδιοκτησίας, με τη νομοθεσία σχετικά με τους κανόνες των συναλλαγών, με τη σταθερότητα του νομικού πλαισίου εντός του λειτουργεί η οικονομία, κ.λπ. Επιπλέον, το κράτος ασκεί οικονομική πολιτική μέσω των κρατικών δαπανών και των φόρων.
- **Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές:** Στη σύγχρονη εποχή, που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ελευθερία του εμπορίου μεταξύ χωρών, ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας σχετίζεται άμεσα με τις εξαγωγές προϊόντων από μια χώρα προς άλλες χώρες και με τις εισαγωγές από άλλες χώρες. Το εξωτερικό εμπόριο έχει μεγάλη σημασία για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών, αλλά δημιουργεί και περιπλοκές κυρίως όταν το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζει μεγάλα ελλείμματα, όταν δηλαδή οι εισαγωγές αγαθών υπερβαίνουν σημαντικά τις εξαγωγές και δημιουργούν υποχρεώσεις σημαντικών πληρωμών προς το εξωτερικό.
- Επίσης, το γεγονός ότι κάθε χώρα έχει το δικό της νόμισμα, δημιουργεί την ανάγκη προσαρμογών στις σχέσεις των νομισμάτων, στις λεγόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες. Συναλλαγματική ισοτιμία είναι η σχέση τιμών μεταξύ των διαφόρων νομισμάτων. Π.χ. η συναλλαγματική ισοτιμία ευρώ – δολαρίου είναι $1 \text{ ευρώ} = 1,25 \text{ δολάρια}$ ή $1 \text{ δολάριο} = 0,8 \text{ ευρώ}$. Η συναλλαγματική ισοτιμία επηρεάζεται όχι μόνο από τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ χωρών, αλλά και από τις μετακινήσεις χρηματικών κεφαλαίων.

- Με άλλα λόγια, όταν η οικονομία δεν διαθέτει τους απαραίτητους αυτόματους μηχανισμούς, ή όταν οι υπάρχοντες μηχανισμοί αντιδρούν αργά σε εξωγενείς διαταραχές, η άσκηση της οικονομικής πολιτικής μπορεί να παίζει ρυθμιστικό ρόλο και να αποκαθιστά την ισορροπία του εισοδήματος σε ικανοποιητικά επίπεδα απασχόλησης.
- Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η οικονομική πολιτική είναι πανίσχυρη και μπορεί να επιφέρει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ακόμη και όταν οι επιλογές των μέτρων της πολιτικής είναι σωστές και σε κατάλληλη έκταση, υπάρχουν πολλοί αστάθμητοι παράγοντες των οποίων η παρέμβαση μπορεί να ανατρέψει τα αποτελέσματα που επιδιώκει η πολιτική

Ο σκοπός και τα μέσα της οικονομικής πολιτικής

- Η οικονομική πολιτική του κράτους ασκείται από την εκάστοτε κυβέρνηση και περιλαμβάνει έναν σημαντικό αριθμό μέτρων που επηρεάζουν την οικονομία της χώρας. Η οικονομική πολιτική δεν ασκείται τυχαία ή αυθαίρετα. Υπάρχουν συγκεκριμένοι στόχοι η επίτευξη των οποίων επιδιώκεται με διάφορα μέτρα. Οι κύριοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής είναι:

(i) η πλήρης απασχόληση του εργατικού δυναμικού (ii) η σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών. (iii) η οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Υπάρχουν, φυσικά, και άλλοι στόχοι που, χωρίς να είναι μικρότερης σημασίας, είναι διαφορετικοί. π.χ τέτοιοι σημαντικοί στόχοι της οικονομικής πολιτικής είναι:

- Η βελτίωση της διανομής του εισοδήματος, δηλ. η αποφυγή μεγάλων οικονομικών ανισοτήτων.

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας στη διεθνή οικονομία.

- Η προώθηση της τεχνολογικής εξέλιξης.

Οι δύο κύριες πολιτικές για την επίτευξη των μακροοικονομικών στόχων είναι η δημοσιονομική πολιτική και η νομισματική πολιτική.

Η Δημοσιονομική Πολιτική

- Η δημοσιονομική πολιτική ασκείται κυρίως με την αυξομείωση των κρατικών δαπανών (G) και την αυξομείωση των φόρων (T).
- Οι κρατικές δαπάνες έχουν ποικίλες μορφές, και συνεπώς η σημασία τους διαφέρει. Εν τούτοις, το κοινό γνώρισμα είναι ότι αποτελούν μέρος της συνολικής ζήτησης που προσδιορίζει το μέγεθος του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος και του εισοδήματος των ατόμων.
- Οι κρατικές δαπάνες περιλαμβάνουν την κατασκευή δρόμων, λιμένων, κτιρίων, δαπάνες για την εκπαίδευση, για την άμυνα της χώρας, κ.λπ.
- Είναι φανερό ότι η σημασία των δαπανών αυτών ποικίλλει, και ως προς το είδος της δαπάνης, και ως προς τη μακροχρόνια σημασία τους για την ανάπτυξη της οικονομίας. Όμως, κατά την περίοδο που λαμβάνουν χώρα, έχουν το κοινό χαρακτηριστικό ότι αποτελούν μέρος της συνολικής ζήτησης (δαπάνης).
- Η ποικιλία των φόρων είναι επίσης σημαντική. Υπάρχει φόρος εισοδήματος, φόρος κερδών, φόρος επί της κατανάλωσης (π.χ. επί της βενζίνης, τσιγάρων, κ.λπ.), φόρος προστιθέμενης αξίας, κ.λπ.
- Οι φόροι αυτοί μπορεί να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα επί της συμπεριφοράς των ατόμων και των εσόδων του κράτους. Έχουν, όμως, ένα κοινό χαρακτηριστικό, δηλ. μειώνουν το διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων και, επομένως, την κατανάλωση και την αποταμίευσή τους.
- Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι οι κρατικές δαπάνες και οι φόροι έχουν αντίθετα αποτελέσματα επί της συνολικής δαπάνης (ζήτησης).
- Η αύξηση των κρατικών δαπανών αυξάνει τη συνολική δαπάνη, ενώ η αύξηση των φόρων την μειώνει. Βέβαια, ο συνδυασμός αύξησης των κρατικών δαπανών και μείωσης των φόρων αυξάνει τη συνολική δαπάνη, ενώ ο αντίθετος συνδυασμός την μειώνει.

Η Νομισματική Πολιτική

- Η νομισματική πολιτική ασκείται με τη μεταβολή της ποσότητας του χρήματος και επιδρά επί του ύψους του επιτοκίου. Τα εργαλεία της Κεντρικής Τράπεζας για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής είναι κυρίως τρία:
 - η πολιτική της ανοικτής αγοράς
 - το προεξοφλητικό επιτόκιο
 - το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων.

- **Η πολιτική της ανοικτής αγοράς:** Πολιτική της ανοικτής αγοράς είναι η αγορά ή πώληση τίτλων, εκ μέρους της Κεντρικής Τράπεζας, προς τα άτομα ή το τραπεζικό σύστημα.
- Η αγοραπωλησία τίτλων εκ μέρους της Κεντρικής Τράπεζας έχει άμεση συνέπεια επί της ποσότητας του χρήματος που βρίσκεται στη διάθεση της οικονομίας (ατόμων, επιχειρήσεων, και εμπορικών τραπεζών) και κατ'επέκταση επί του επιτοκίου.
- Η αγορά τίτλων (π.χ. ομολόγων) από την Κεντρική Τράπεζα σημαίνει αυτομάτως ότι οι πωλητές των τίτλων αυτών (άτομα, επιχειρήσεις, και εμπορικές τράπεζες) έχουν τώρα στη διάθεσή τους μεγαλύτερη ποσότητα ρευστών διαθεσίμων, δηλ. έχει αλλάξει η σύνθεση του χαρτοφυλακίου τους και έχουν περισσότερα ρευστά διαθέσιμα και λιγότερους τίτλους.
- Τα ρευστά αυτά καταλήγουν, μέσω των λογαριασμών των ατόμων και των επιχειρήσεων, στις εμπορικές τράπεζες και αυξάνουν τα ρευστά διαθέσιμα των τραπεζών, και επομένως τη δυνατότητα αύξησης των παρεχομένων δανείων.
- Είναι, λοιπόν, σαφές ότι η αγορά τίτλων από την Κεντρική Τράπεζα αυξάνει την ποσότητα του χρήματος. Αντιθέτως, η πώληση τίτλων από την Κεντρική Τράπεζα έχει το αντίθετο αποτέλεσμα, διότι με τον τρόπο αυτό αποσύρεται χρήμα από το κοινό (άτομα, επιχειρήσεις, και εμπορικές τράπεζες) και αντ' αυτού αυξάνει η ποσότητα των τίτλων που τα άτομα έχουν στην κατοχή τους

- **Το προεξοφλητικό επιτόκιο:** Προεξοφλητικό επιτόκιο είναι το επιτόκιο με το οποίο η Κεντρική Τράπεζα δανείζει τις εμπορικές τράπεζες, και με το οποίο προεξοφλεί (εξ ου και ο όρος) απαιτήσεις (π.χ. γραμμάτια) που οι εμπορικές τράπεζες έχουν επί των πελατών τους.
- Όταν το προεξοφλητικό επιτόκιο αυξάνεται, η λήψη δανείων από την Κεντρική Τράπεζα μειώνεται, διότι το κόστος των δανείων αυτών αυξάνεται και οι εμπορικές τράπεζες προτιμούν να διατηρούν τη ρευστότητά τους μειώνοντας τα δάνεια τα οποία οι ίδιες παρέχουν προς τους πελάτες τους (άτομα και επιχειρήσεις).
- Αντιθέτως, όταν το προεξοφλητικό επιτόκιο μειώνεται, το κόστος δανεισμού των εμπορικών τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα μειώνεται, και συνεπώς οι τράπεζες, εφόσον μπορούν να εξασφαλίσουν ρευστότητα με χαμηλό κόστος, αυξάνουν τα δάνειά τους προς τους πελάτες τους.
- Άρα, η μείωση του προεξοφλητικού επιτοκίου αυξάνει την ποσότητα του χρήματος, ενώ η αύξησή του την μειώνει.
- Γενικά, η μεταβολή του προεξοφλητικού επιτοκίου μπορεί να θεωρηθεί ως έκφραση των διαθέσεων της Κεντρικής Τράπεζας ως προς το εάν θα ακολουθήσει συσταλτική νομισματική πολιτική (μείωση της ποσότητας του χρήματος) ή διασταλτική πολιτική (αύξηση του Ms).

- **Το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων** Οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διατηρούν ένα μέρος των καταθέσεων των πελατών τους σε αυτές, σε ρευστά διαθέσιμα.
- Η αναλογία ρευστών διαθεσίμων προς καταθέσεις προσδιορίζεται από τη Νομισματική Αρχή, δηλ. την Κεντρική Τράπεζα. Εάν η αναλογία αυτή είναι, π.χ., ένα προς δέκα, και μια εμπορική τράπεζα έχει καταθέσεις 500 εκατ. ευρώ, είναι υποχρεωμένη να διατηρεί 50 εκ. ευρώ σε ρευστή μορφή και να χρησιμοποιήσει το υπόλοιπο των 450 εκ. ευρώ για δανειοδοτήσεις.
- Στην περίπτωση αυτή, το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων είναι 10%. Είναι φανερό ότι μια αλλαγή του ποσοστού αυτού έχει άμεσες επιδράσεις στην ποσότητα του χρήματος. Εάν π.χ. το ποσοστό αυξηθεί σε 20%, τότε η τράπεζα πρέπει να διατηρεί σε ρευστά διαθέσιμα 100 εκ. ευρώ, και συνεπώς πρέπει να μειώσει τα παρεχόμενα δάνεια σε 400 εκατ. ευρώ. Αυτό σημαίνει μείωση της ποσότητας του χρήματος που βρίσκεται στη διάθεση του κοινού.
- Αντιθέτως, η μείωση του ποσοστού των υποχρεωτικών καταθέσεων αυξάνει την ποσότητα του χρήματος, διότι αυξάνει τη ρευστότητα της εμπορικής τράπεζας και των δυνατοτήτων να αυξήσει τα δάνεια που παρέχει.

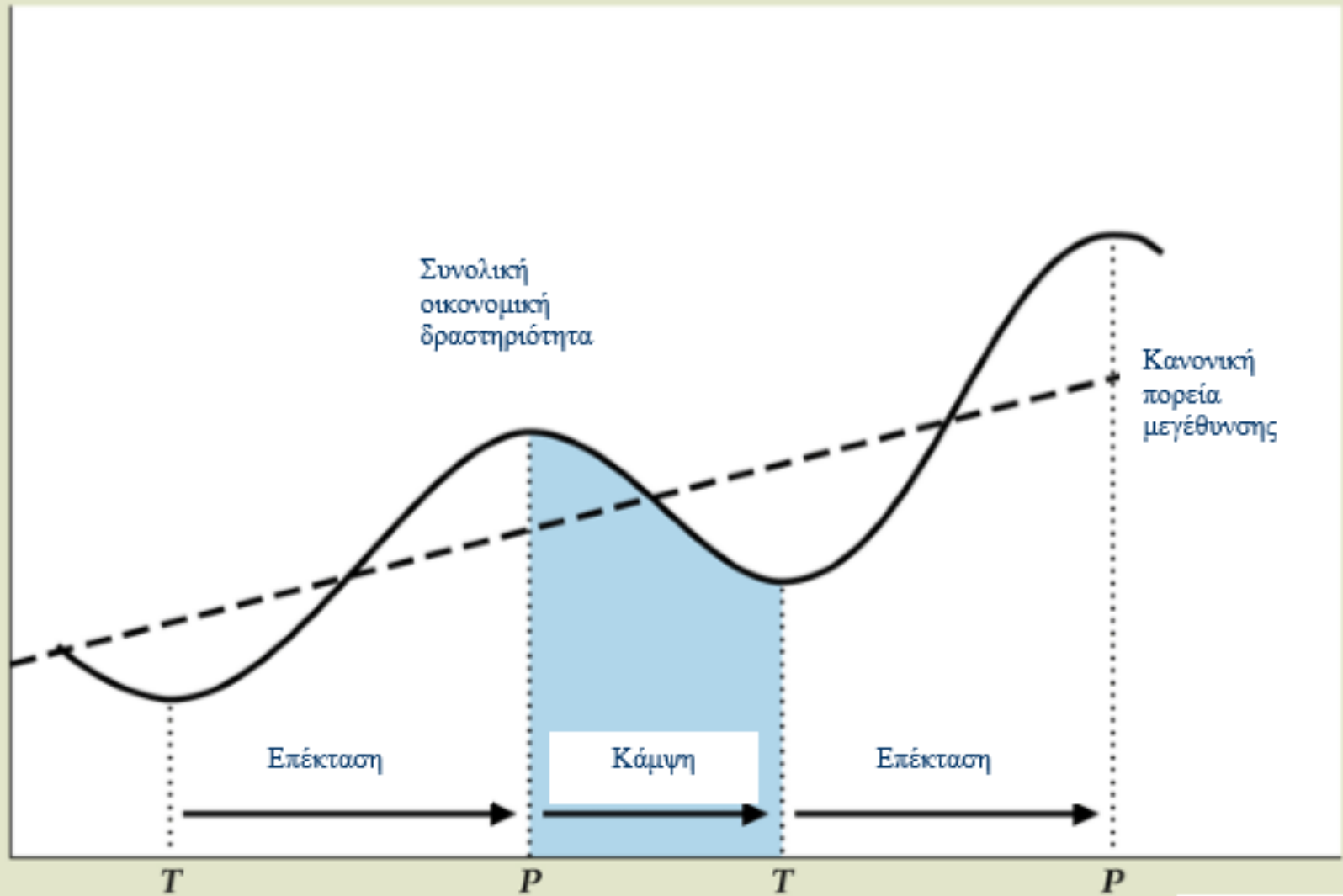
- Η πολιτική της ανοικτής αγοράς, το προεξοφλητικό επιτόκιο, και το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων είναι τα τρία βασικά εργαλεία τα οποία η Νομισματική Αρχή, δηλ. η Κεντρική Τράπεζα, έχει στη διάθεσή της για την άσκηση της πολιτικής της.
- Ο σκοπός της Κεντρικής Τράπεζας δεν είναι, βέβαια, ο προσδιορισμός μιας συγκεκριμένης ποσότητας χρήματος, αλλά ο προσδιορισμός μιας ποσότητας χρήματος και ενός επιτοκίου που να εξασφαλίζει νομισματική σταθερότητα, δηλ. σταθερότητα τιμών, και να διευκολύνει την επίτευξη πλήρους απασχόλησης.
- Η νομισματική πολιτική έχει ένα βασικό πλεονέκτημα έναντι άλλων πολιτικών, ότι δηλ. η λήψη αποφάσεων και η εκτέλεσή τους μπορεί να είναι ταχύτατη.
- Η Κεντρική Τράπεζα μπορεί να αποφασίσει αύξηση του προεξοφλητικού επιτοκίου σήμερα, και να ισχύει την επομένη.
- Ταυτοχρόνως, η νομισματική πολιτική έχει ένα μειονέκτημα: δεν είναι βέβαιο ότι οι αποφάσεις της θα έχουν άμεσα αποτελέσματα. Υποθέστε, π.χ., ότι η Κεντρική Τράπεζα αυξάνει την προσφορά χρήματος και μειώνει το επιτόκιο. Η σημασία αυτής της μεταβολής εξαρτάται από την αντίδραση των ατόμων, καταναλωτών και επιχειρηματιών, στην πτώση του επιτοκίου. Εάν υπάρχουν απαισιόδοξες προβλέψεις για την εξέλιξη της οικονομίας, η πτώση του επιτοκίου μπορεί να έχει πολύ μικρή επίδραση στον όγκο των επενδύσεων ή της κατανάλωσης, και άρα στο εισόδημα.

- Η δημοσιονομική πολιτική έχει ένα βασικό πλεονέκτημα έναντι άλλων πολιτικών, δηλ. είναι βέβαιο ότι θα έχει αποτέλεσμα, υπό την έννοια ότι επιδρά επί της συνολικής δαπάνης.
- Η πραγματοποίηση μιας κρατικής δαπάνης αποτελεί, αφ'εαυτής, δαπάνη. Επίσης, η αύξηση των φόρων αποτελεί αφ'εαυτής μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και της κατανάλωσης.
- Η έκταση των συνολικών επιδράσεων της μεταβολής του G ή του T είναι διαφορετικό θέμα που αφορά την αποτελεσματικότητα (όχι τη βεβαιότητα) της δημοσιονομικής πολιτικής.
- Ταυτοχρόνως, η δημοσιονομική πολιτική έχει ένα βασικό μειονέκτημα, ότι δηλ. η άσκησή της απαιτεί χρόνο, και για τη λήψη των αποφάσεων και για την εκτέλεση. Π.χ η χρηματοδότηση για την κατασκευή ενός λιμένος ενσωματώνεται στον κρατικό προϋπολογισμό, του οποίου η κατάρτιση, ψήφιση στη Βουλή, και εκτέλεση απαιτεί χρόνο. Επίσης, η κατασκευή του έργου μπορεί να απαιτεί μεγάλη χρονική περίοδο. Το μειονέκτημα αυτό έχει μια συνέπεια που μπορεί να είναι σημαντική, ότι δηλαδή η οικονομική κατάσταση μπορεί να είναι διαφορετική όταν το έργο εκτελείται, απ'ότι όταν το έργο προγραμματιζόταν, και ίσως τα αποτελέσματά του να μην είναι πλέον επιθυμητά.

Χαρτογραφώντας τον Οικονομικό Κύκλο

- **Ύφεση** ή συρρίκνωση είναι η περίοδος οικονομικής δυσπραγίας όταν το προϊόν και η απασχόληση μειώνονται.
- **Επέκταση** ή ανάκαμψη είναι οι περίοδοι ανόδου της οικονομίας, όταν το προϊόν και η απασχόληση αυξάνονται.
- **Οικονομικός κύκλος** είναι η βραχυχρόνια εναλλαγή μεταξύ υφέσεων και επεκτάσεων
(Η ακολουθία από κορυφή σε κορυφή, ή από πυθμένα σε πυθμένα, είναι ένας οικονομικός κύκλος)
- Το σημείο στο οποίο η οικονομία περνά από την επέκταση στην ύφεση αποτελεί **μια κορυφή** του οικονομικού κύκλου.
- Το σημείο στο οποίο η οικονομία περνά από την ύφεση στην επέκταση, αποτελεί έναν **πυθμένα** του οικονομικού κύκλου.
- Οι κορυφές και οι πυθμένες ονομάζονται σημεία καμπής. Τα σημεία καμπής προσδιορίζονται επίσημα από την Επιτροπή Χρονολόγησης των Οικονομικών Κύκλων του NBER

Συνολική οικονομική δραστηριότητα

Χρόνος

Οι οικονομικοί κύκλοι είναι επαναλαμβανόμενοι αλλά όχι περιοδικοί.

- Επαναλαμβανόμενος σημαίνει ότι το πρότυπο κάμψη–*πυθμένας*–*επέκταση*–*κορυφή* πραγματοποιείται συνεχώς
- Μη περιοδικός σημαίνει ότι δεν παρατηρείται σε τακτά, προβλέψιμα διαστήματα

Ο οικονομικός κύκλος διακρίνεται από επιμονή.

- Οι μειώσεις ακολουθούνται από περαιτέρω μειώσεις και η μεγέθυνση ακολουθείται από μεγαλύτερη μεγέθυνση .
- Εξαιτίας της επιμονής, η δυνατότητα πρόβλεψης των σημείων καμψής είναι πολύ σημαντική

Τιθασεύοντας τον Οικονομικό Κύκλο

- Η σύγχρονη μακροοικονομική οφείλει σε μεγάλο βαθμό την ύπαρξή της, στην προσπάθεια αντίδρασης στην χειρότερη ύφεση στην ιστορία-την 43^{ων} μηνών οικονομικής δυσπραγία που ξεκίνησε από το 1929 και συνεχίστηκε έως το 1933.
- Η καταστροφή που σημειώθηκε από την ύφεση του 1929-1933 ώθησε τους οικονομολόγους να αναζητούν τόσο την κατανόηση των αιτιών αυτών των καταστάσεων όσο και τις πιθανές λύσεις: ήθελαν να γνωρίζουν πως μπορεί να προκύψουν τέτοιες καταστάσεις και πως μπορούν να τις αποτρέψουν.
- Το έργο του John Keynes προτείνει την εφαρμογή δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών για τον περιορισμό των επιδράσεων των υφέσεων και ακόμα και σήμερα, οι κυβερνήσεις στρέφονται στις Κευνσιανές πολιτικές όταν εκδηλώνεται μια ύφεση.
- Μια μεταγενέστερη ερευνητική δουλειά του σπουδαίου μακροοικονομολόγου Milton Friedman οδήγησε στην κοινή παραδοχή ότι είναι σημαντικό να είσαι συγκρατημένος στις έντονα ανοδικές τάσεις της οικονομίας, όπως και να μάχεσαι τις περιόδους οικονομικής δυσπραγίας.
- Έτσι οι σύγχρονοι διαμορφωτές πολιτικής προσπαθούν να κάνουν “πιο ήπιο” τον οικονομικό κύκλο.

Μακροχρόνια Οικονομική Ανάπτυξη

- Η μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση είναι θεμελιώδης για τα περισσότερα από τα πιεστικά οικονομικά ερωτήματα σήμερα.
- Απαντήσεις σε ερωτήσεις-κλειδιά για την πολιτική, όπως η ικανότητα της χώρας να ανταπεξέλθει στην επιβάρυνση του μελλοντικού κόστους κρατικών προγραμμάτων όπως η Κοινωνική Ασφάλιση και η Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εξαρτώνται εν μέρει από το πόσο σύντομα μεγεθύνεται η οικονομία.
- Η αίσθηση του κοινού ότι η χώρα επιτυγχάνει πρόοδο, εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από την δυνατότητά της, να επιτύχει μακροχρόνια μεγέθυνση.
- Όταν η μεγέθυνση επιβραδύνεται, αυτό μπορεί να τροφοδοτήσει μια εθνική διάθεση απαισιοδοξίας.
- Η μακροχρόνια κατά κεφαλή μεγέθυνση (η ανοδική τάση στο προϊόν ανά άτομο), είναι το κλειδί για υψηλότερους μισθούς και υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης.
- Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα με τα οποία ασχολείται η μακροοικονομική – είναι η προσπάθεια κατανόησης των δυνάμεων που βρίσκονται πίσω από την μακροχρόνια μεγέθυνση.

- Οι οικονομολόγοι θεωρούν ότι η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης έχει δυο θεμελιώδη συστατικά:

1ον :Συνολική προσφορά

Δεδομένων των διαθέσιμων εισροών όπως η εργασία, το κεφάλαιο καθώς και της διαθέσιμης τεχνολογίας, μια οικονομία δύναται να παράγει ένα συγκεκριμένο όγκο εκροών, ο οποίος μετριέται με το ΑΕΠ. Αυτή η δυνατότητα παραγωγής φυσιολογικά αυξάνεται χρόνο με τον χρόνο, καθώς αυξάνονται τα αποθέματα εισροών και βελτιώνεται η τεχνολογία.

2ον: Συνολική ζήτηση

Πόση από την παραγωγική δυναμικότητα τίθεται πραγματικά σε λειτουργία εξαρτάται από τα πόσα από αυτά τα προϊόντα και υπηρεσίες θέλουν να αγοράσουν οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις.

- Οι οικονομολόγοι οραματίζονται μια διττή αποστολή για αυτούς που ασκούν μακροοικονομική πολιτική.

- **1^{ον}: Πολιτική Ανάπτυξης**

Αναφέρεται στις κυβερνητικές πολιτικές οι οποίες αποσκοπούν να κάνουν την οικονομία να αναπτυχθεί ταχύτερα σε μακροχρόνιο ορίζοντα.

- **2^{ον} : Σταθεροποιητική Πολιτική**

- Οι ασκούντες οικονομική πολιτική θα πρέπει να διαχειρίζονται τη συνολική ζήτηση, ώστε να αυξάνεται παράλληλα με την παραγωγική δυνατότητα της οικονομίας, αποφεύγοντας όσο το δυνατόν περισσότερο τους κύκλους υψηλής ανάπτυξης και βαθιάς ύφεσης.

- Ανεπαρκής ανάπτυξη της συνολικής ζήτησης, μπορεί να οδηγήσει σε υψηλή ανεργία, ενώ υπερβολική ανάπτυξη της συνολικής ζήτησης μπορεί να οδηγήσει σε υψηλό πληθωρισμό.

Πληθωρισμός και Αποπληθωρισμός

- **Πληθωρισμός** είναι η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών μιας οικονομίας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, που προκαλεί πτώση στην αγοραστική δύναμη, καθώς κάθε μονάδα χρήματος (π.χ. €) αγοράζει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες.
- Αναγκαία συνθήκη για την ύπαρξη του πληθωρισμού είναι η μεταβολή των τιμών. Δεν υφίσταται όταν οι τιμές παραμένουν σταθερές, ανεξαρτήτως αν είναι υψηλές ή όχι. Η οικονομία εμφανίζει σταθερότητα τιμών όταν το συνολικό επίπεδο των τιμών μεταβάλλεται αργά ή καθόλου.
- Ο πληθωρισμός υπολογίζεται συνήθως από την ποσοστιαία(%) μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή στη διάρκεια του χρόνου. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ΔΤΚ παρακολουθεί ένα δείγμα αγαθών και υπηρεσιών και όχι το σύνολο που είναι διαθέσιμα στην αγορά .
- **Αποπληθωρισμός:** ένα μειούμενο συνολικό επίπεδο τιμών . Η μεταβολή των τιμών σε μια χρονική περίοδο μπορεί να είναι και αρνητική. Στον αποπληθωρισμό το γενικό επίπεδο των τιμών μειώνεται. Ο αποπληθωρισμός, ή αλλιώς αρνητικός πληθωρισμός, αυξάνει την αγοραστική δύναμη.

Τα αίτια που προκαλούν Πληθωρισμό και Αποπληθωρισμό

- Από πολλές οικονομικές θεωρίες ο πληθωρισμός θεωρείται ένα **Νομισματικό Φαινόμενο**, δηλαδή ότι ο πληθωρισμός είναι αποτέλεσμα μόνο της αυξημένης προσφοράς χρήματος, την συνολική ποσότητα περιουσιακών στοιχείων που μπορούν άμεσα να ρευστοποιηθούν προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για την πραγματοποίηση αγορών. Ένα παράδειγμα είναι ο υψηλός πληθωρισμός στην Ελλάδα της δεκαετίας του 80 που οφειλόταν εν μέρει στην εκτύπωση χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος για να καλύψει τις αυξημένες παροχές που προσέφερε η κυβέρνηση.
- Άλλες θεωρίες βρίσκουν ότι πληθωρισμός μπορεί να έχει ρίζες και σε **μη νομισματικά φαινόμενα**. Οι Κεϊνσιανιστές οικονομολόγοι για παράδειγμα, πιστεύουν ότι υπάρχουν τριβές στην οικονομία που μπορούν να προκαλούν πληθωρισμό. Για τους Κεϊνσιανιστές υπάρχει μια αντίστροφη σχέση ανεργίας και πληθωρισμού, ώστε όταν ανεβαίνει το ένα πέφτει το άλλο. Αυτή η σχέση περιγράφεται με την καμπύλη Φίλλιπς.

- **Πληθωρισμός της ζήτησης**

Ο πληθωρισμός της ζήτησης είναι ο πληθωρισμός που προκύπτει από αύξηση της ζήτησης εμπορευμάτων ή και υπηρεσιών.

Η αύξηση αυτή οφείλεται:

- Αύξηση της προσφοράς του χρήματος.
- Αύξηση δημοσίων δαπανών
- Προσδοκίες του κοινού για επιδείνωση του πληθωρισμού
- Αύξηση της ζήτησης από το εξωτερικό για εγχώρια εμπορεύματα

- **Πληθωρισμός της προσφοράς**

Ο πληθωρισμός της προσφοράς είναι ο πληθωρισμός που προκύπτει από μείωση της προσφοράς εμπορευμάτων ή και υπηρεσιών.

Η μείωση αυτή οφείλεται:

- Αύξηση μισθών ταχύτερη από την αύξηση της εργατικής παραγωγικότητας
- Αύξηση κερδών μεγαλύτερη από την αύξηση της αποδοτικότητας του κεφαλαίου.
- Ανατίμηση των εισαγόμενων πρώτων υλών
- Αύξηση των συντελεστών έμμεσης φορολογίας.
- Αύξηση του κόστους δανειακών κεφαλαίων

Ο Επώδυνος Πληθωρισμός και Αποπληθωρισμός

- Τόσο ο πληθωρισμός όσο και ο αποπληθωρισμός μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στην οικονομία.
- 1. Ο πληθωρισμός αποθαρρύνει τους ανθρώπους από το να διακρατούν μετρητά, διότι τα μετρητά χάνουν την αξία τους με την πάροδο του χρόνου εάν αυξάνεται το συνολικό επίπεδο τιμών. Δηλαδή η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που μπορείτε να αγοράσετε με ένα συγκεκριμένο ποσό χρημάτων, μειώνεται. Σε ακραίες περιπτώσεις οι άνθρωποι στο σύνολό τους σταματούν να διακρατούν μετρητά και στρέφονται στον αντιπραγματισμό.
- 2. Ο αποπληθωρισμός μπορεί να προκαλέσει το αντίθετο πρόβλημα. Εάν το επίπεδο τιμών μειώνεται, τα μετρητά κερδίζουν αξία με την πάροδο του χρόνου. Με άλλα λόγια η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που μπορείτε να αγοράσετε με ένα συγκεκριμένο ποσό χρημάτων αυξάνεται. Έτσι η διακράτηση των χρημάτων σε μετρητά, μπορεί να είναι περισσότερο ελκυστική από την επένδυση σε νέα εργοστάσια και άλλα παραγωγικά περιουσιακά στοιχεία. Κάτι τέτοιο μπορεί να κάνει μια ύφεση ακόμα βαθύτερη.

Διεθνείς Ανισορροπίες

- Μια ανοικτή οικονομία είναι μια οικονομία που ανταλλάσσει αγαθά και υπηρεσίες με άλλες χώρες.
- Μια χώρα εμφανίζει εμπορικό έλλειμμα όταν η αξία των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από ξένους είναι μεγαλύτερη από την αξία των αγαθών και υπηρεσιών που πωλούνται σε αυτούς.
- Εμφανίζει εμπορικό πλεόνασμα, όταν η αξία των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από τους ξένους είναι μικρότερη από την αξία των αγαθών και υπηρεσιών που πωλούνται σε αυτούς.
- Τα εμπορικά ελλείμματα και τα αντίθετά τους, τα εμπορικά πλεονάσματα, είναι μακροοικονομικά φαινόμενα. Δεν αποτελούν σημάδι ότι κάτι πηγαίνει στραβά σε μια οικονομία.. Είναι αποτέλεσμα καταστάσεων στις οποίες το σύνολο (το όλον) είναι πολύ διαφορετικό από το άθροισμα των επιμέρους τμημάτων του.
- Δύναται χώρες με ιδιαίτερα παραγωγικούς εργαζομένους ή ευρύτατα επιθυμητά προϊόντα και υπηρεσίες προς πώληση, να εμφανίζουν εμπορικά πλεονάσματα, ενώ χώρες με μη παραγωγικούς εργαζομένους και φτωχής ποιότητας προϊόντα και υπηρεσίες να εμφανίζουν εμπορικά ελλείμματα.
- Δεν υπάρχει καμία απλή σχέση μεταξύ της επιτυχίας μιας οικονομίας και του εάν εμφανίζει εμπορικά ελλείμματα ή πλεονάσματα.

ΤΕΛΟΣ 1^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ